

**“ORIZONTURI”
ÎN SEMIOTICA DISCURSULUI FILOSOFIC**

**“ORIZONTURI”
ÎN SEMIOTICA DISCURSULUI FILOSOFIC**

Viorel Guliciuc

Universul semiotic este, așa cum s-a și putut constata, de o bogăție și o diversitate care ne depășește mereu așteptările, de unde și discuțiile, dar și disputele privind problema: *până unde se întinde semioza*ⁱ. Din perspectivă semiotică structurală, *caracterul cvasi-"arhitectonic" și "cosmologic" al universului semiozei este permisiv la ideea unor dezvoltări modelări multiple și alternative* ale sale, atât în plan vertical, cât și în plan orizontal sau dimensional. Spre a nu aduce decât un exemplu, în favoarea afirmației de mai sus, să amintim numai binecunoscuta discuție în jurul dimensiunilor semiozeiⁱⁱ.

Pe de altă parte, Constantin Noica, analizând principalele tipuri clasice ale demonstrației filosoficeⁱⁱⁱ, prezintă, la un anumit moment dat, *demonstrația prin treceri succesive dintr-un orizont existențial în altul*, folosind ca ilustrare demersul heideggerian. *Ceea ce e deosebit de interesant de subliniat aici este că ideea unor multiple orizonturi ale filosofării poate fi extinsă la toate tipurile de discurs filosofic (poate chiar la toate tipurile de proces semiotic), sub forma conceptului de "orizont semiotic"*.

Dacă e adevărat că filosofia nu se face numai la marginile gândirii, ci și în mai multe posibile orizonturi, atunci posibilitatea dezvoltării multi-orizontale filosoficului trebuie admisă *ab initio*, cu atât mai mult cu cât bogăția universului semnificant al conceptelor și teoriilor filosofice nu poate fi înghesuită într-un singur spațiu de dezvoltare. Faptul este sugerat, printre altele, de multitudinea de definiții și deci de concepte ale filosofiei. Astfel, pentru unii, filosofia e o *artă a argumentării*, pentru alții, a *interpretării*; pentru unii este o *expresie a gândirii care se cercetează pe sine în dialog cu lumea*, pentru alții, *cercetarea sistematică a faptului-de-a-fi*; pentru unii ea este un *studiu al posibilului*, pentru alții, al *necesarului*; pentru unii o *cercetare a presupuzițiilor*, pentru alții a *efectelor discursive* ș.a.m.d.

Ceea ce ne interesează aici este faptul că unele dintre aceste concepte ale filosofiei pot fi considerate ca fiind tot atâtea *orizonturi* ale semiozei specifice filosofiei, ca tot atâtea *dezvoltări alternative* ale universului semiotic al discursului filosofic – în măsura în care acceptăm ideea că *lumile semiozei sunt lumi virtuale și alternative*.

Mai mult, chiar, *în orice demonstrație sau argumentare filosofică se pot detecta* astfel de *tregeri dintr-un orizont semiotic într-altul*, (din orizontul *interpretării* în cel al *expresivității*; din cel al *expresivității* în orizontul *implicitării* sau în cel al *argumentării*; din orizontul *argumentării* în cel al *implicitării* sau în cel al *interpretării* etc.), chiar și acolo unde ne-am aștepta mai puțin – de pildă, în studiile formalizate sau care se bazează pe o

**“ORIZONTURI”
ÎN SEMIOTICA DISCURSULUI FILOSOFIC**

astfel de perspectivă. Totul se petrece ca și cum orizonturile semiozei ar fi legate, unele de altele printr-un soi de "punți", de "pasarele semiotice", închi-puind o adevărată *textură non-generică*. De aceea, să concedem că, alături de dezvoltarea pe verticala "nivele-lor" sau de dezvoltarea "dimensională", discursivitatea filosofică – "filosofic" – poate pune în valoare și diferite "orizonturi semiotice".

Acceptând ideea că semioza este un univers multiorizontal, se pune, imediat, problema: *ce anume este un "orizont" semiotic?* Trebuie precizat că avem de-a face cu un termen-"umbrelă"^{iv} a cărui definire riscă să ne aducă, foarte repede, acuze de lipsă de perspectivă teoretică. În aceste condiții, e indicat, mai curând, de a propune și încerca prezentarea *câtorva* exemple de astfel de "orizonturi" semiotice -- așa cum e înțeles și asumat acest termen aici, decât de a-l defini *stricto sensu*.

Expresivitatea, realitatea virtuală (putința), implicarea, interpretarea sau argumentarea, sunt – în măsura în care concepția ce le e subiacentă este și acceptată – doar câteva dintre câmpurile semnificante în care căutăm urmele *fiiței*, ale *faptului-de-a-fi* – tot atâtea *orizonturi semiotice* în care se poate desfășura discursivitatea filosofică.

Prin noțiunea de "orizont semiotic al discursului filosofic" nu avem în vedere accepțiunea vizată de Noica atunci când prezenta demonstrația prin treceri în orizonturi succesive, ci un tip distinct, parțial alternativ și parțial complementar de dezvoltare a semnificanțelor

filosofici, în lumea virtuală a semiozei filosofice. Din această perspectivă, o cercetare semiotică structurală a discursului filosofic, se va putea face și într-o tentativă de explorare a "*orizonturilor*" semiotice – cel puțin a câtorva – în care se dezvoltă acesta. Astfel, se va putea ajunge la propunerea unor *tipologii alternative ale filosofiei*, altele decât cele "dimensionale" sau "nivelare".

Prezentarea succesivă și succintă a problemelor pe care le ridică orizonturile semiotice ale discursului filosofic se ar putea fi, deci, o întreprindere nu numai interesantă, ci și necesară.

“ORIZONTURI”
ÎN SEMIOTICA DISCURSULUI FILOSOFIC

NOTE

ⁱ a. Umberto Eco, *Tratat de semiotică generală*, Editura științifică și Enciclopedică, București, 1982, pp. 13-45 ; dar și:

b. Umberto Eco, *Limitele interpretării*, Editura Pontica, Constanța, 1996, pp. 13-14.

c. E demn de a fi remarcat faptul că prodigioasei activități semiotice a lui Umberto Eco sunt dedicate, pe Internet, mai multe *site*-uri. Dintre cele peste 10 astfel de publicații, pot fi aici amintite cel al Harward University Press, intitulat *Books by Umberto Eco*, la adresa: http://128.103.251.49/WebServerDocs/Also.by/Also_Eco sau cel al:

d. *Italian Academy for Advanced Studies at Columbia Univeristy*, la: <http://www.italynet.com/columbia/ecolinks.htm>

ⁱⁱ Unde cercetările de ultimă oră au putut pune în evidență mai mult de 3 dimensiuni ale procesului semiotic, cum este cazul, de pildă, al modelului hexadic al acestuia, elaborat de Petru Ioan.

A se vedea, în acest sens:

a. *Educație și creație în perspectiva unei logici situaționale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995, pp. 72-144; sau:

b. *Modele și realizări ale "situației pedagogice"*; în: *"Revista de Pedagogie"*, nr. 9/1992, pp. 65 sqq.

c. Așa cum s-a arătat aici deja, este interesant de remarcat faptul că Gary Shank și Don Cunningham au putut detecta, în 1996, nu mai puțin de 6 moduri ale abducției la Peirce.

Studiul lor, intitulat chiar *Modeling the Six Modes of Peircean Abduction for Educational Purposes*, e consultabil la adresa: <http://www.cs.indiana.edu/event/maics96/Proceedings/shank.html>

iii Într-un celebru studiu despre demonstrația filosofică, intitulat ***Despre Unu și Multiplu la Platon sau Ce înseamnă o demonstrație filosofică?***; în: "*Revista de filosofie*", nr. 6/1977.

iv Sau, așa cum spune Philippe Dubois despre "jocul de cuvinte", cu o "*categorie potpuriu*". (Vezi: ***La rhétorique des jeux de mots***; în: *Documents de Travail et pré-publications*, nr.116-117-118 / 1982, seria B, Centro Internazionale di semiotica e di Linguistica, Urbino, p. 3).